

Sprawozdanie z Ogólnopolskiej Konferencji Naukowej „Obszary poradnictwa i wsparcia społecznego. Tradycyjne i alternatywne metody, strategie, formy pomocy”, Poznań, 22 października 2014 roku

Życie w skomplikowanej rzeczywistości dynamicznie dokonujących się zmian stwarza nieznaną do tej pory możliwość rozwojową. Niestety, dokonujące się w skali globalnej i lokalnej przemiany generują również wiele zagrożeń, stawiając ludzi przed nowymi wyzwaniami i dylematami, którym nie zawsze potrafią oni sprostać. Zmieniające się warunki i konteksty życia społecznego implikują często pogorszenie sytuacji egzystencjalnej człowieka. Jednostki zmagają się z wieloma problemami, które kumulując się, komplikują coraz bardziej ich życie codzienne. Znamienne jest przy tym to, że rozwiązywanie tych trudności nierzadko przekracza potencjał poszczególnych jednostek. Współcześnie bowiem wyniesione z domu rodzinnego czy zapośredniczone z innych środowisk wzorce radzenia sobie z sytuacjami trudnymi, kryzysowymi, okazują się nieskuteczne i często zawodzą. Swoistym panaceum na tę sytuację wydają się zatem działania pomocowe. Jak konstatuje Magdalena Piorunek: „coraz szersze kręgi osób poszukują pomocy, wsparcia, porady. Proces «przepracowywania» doświadczenia biograficznego przy współudziale profesjonalistów, nie zaś w relacjach bezpośrednich w kontekstach wsparcia naturalnego, w które uwikłany jest niemal każdy człowiek, w kulturze terapeutycznej stał się normą. Pomoc psychopedagogiczna, socjalna, zinstytucjonalizowane poradnictwo wpisało się w horyzont przemian społeczno-edukacyjnych końca XX wieku i przełomu stulecia”¹.

Problematyka tego rodzaju zagadnień budzi coraz większe zainteresowanie środowiska pedagogów i reprezentantów innych dziedzin nauk społeczno-humanistycznych. W odpowiedzi na to zainteresowanie w dniu 22 października 2014 roku na Wydziale Studiów Edukacyjnych Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu odbyła się Ogólnopolska Konferencja Naukowa pod hasłem „Obszary poradnictwa i wsparcia społecznego. Tradycyjne i alternatywne metody, strategie, formy pomocy”, zorganizowana przez Zakład Poradnictwa Społecznego, reprezentowany przez: prof. zw. dr hab. Magdalenę Piorunek (przewodniczący), prof. UAM dr hab. Marka Budajczaka, dr Joannę Kozielską, dr Grażynę Teusz, mgr Agnieszkę Skowrońską-

¹ M. Piorunek, *O pomocy, wsparciu społecznym i poradnictwie – prolegomena do teoretycznych rozważań i praktycznych odniesień*, w: *Poradnictwo – wsparcie społeczne – poradnictwo. Od teorii do praktyki*, red. M. Piorunek, Toruń 2010, s. 8.

-Pućka (sekretarz) oraz mgr Anetę Baranowską. W koordynację przedsięwzięcia włączyło się również Studenckie Koło Naukowe „po MOC”, działające przy wspomnianym zakładzie. Celem spotkania była interdyscyplinarna refleksja i dyskusja nad szeroko rozumianymi działaniami pomocowymi, postrzeganymi nie tylko w kategoriach czynności zmierzających do pomocy jednostkom w radzeniu sobie z problemami i do przeciwdziałania powstaniu trudności czy ich eskalacji, ale także jako rodzaj zabiegów prowadzących do optymalizacji rozwoju człowieka². Warto nadmienić, iż obrady nad tym zagadnieniem stanowiły kontynuację debat zapoczątkowanych 16 kwietnia 2010 roku w trakcie Ogólnopolskiej Konferencji Naukowej „Poradnictwo i wsparcie społeczne w biegu życia człowieka”, a następnie odbywających się 23 października 2012 roku podczas naukowego spotkania zatytułowanego „Dziecko, młodzież, rodzina jako adresaci pomocy psychopedagogicznej i socjalnej”. Wspomniane wydarzenia, zorganizowane również przez Zakład Poradnictwa Społecznego, miały miejsce na Wydziale Studiów Edukacyjnych UAM w Poznaniu.

W tegorocznej konferencji udział wzięło 84 prelegentów. Obok licznej reprezentacji Wydziału Studiów Edukacyjnych, uczestniczyli w niej także reprezentanci 29 czołowych ośrodków naukowych funkcjonujących w naszym kraju – zarówno wybitni przedstawiciele nauk społecznych i humanistycznych, jak i młodzi adepci nauki, a także pracownicy instytucji pomocowych.

Konferencja rozpoczęła się od sesji plenarnej, która odbyła się w auli WSE UAM. Tę część obrad moderowała prof. zw. dr hab. Magdalena Piorunek, która przywitała także zgromadzonych gości i wprowadziła ich w problematykę naukowego spotkania. Uroczystego otwarcia wydarzenia dokonał dziekan WSE – prof. zw. dr hab. Zbyszko Melosik, pełniący honorowy patronat nad konferencją, oraz prof. UAM dr hab. Kinga Kuszak – prodekan Wydziału, która zwróciła się do studentów. W tej części wygłoszono osiem prelekcji, których treść oscylowała wokół zróżnicowanych obszarów profesjonalnej pomocy. Pierwsze trzy wystąpienia skoncentrowane były wokół szeroko rozumianej idei całościowego poradnictwa zawodowego. Prof. UKSW dr hab. Barbara Baraniak zaprezentowała podstawowe założenia poradnictwa kariery w kontekście paradygmatów pedagogiki pracy. W dalszej kolejności, prof. ASP dr hab. Urszula Jeruszka zaprezentowała źródła niskiej zatrudnialności absolwentów szkół oraz sposoby pomocy i instrumenty wsparcia tej grupy osób w skutecznym wejściu na rynek pracy. Następnie głos zabrala dr Violetta Drabik-Podgórna z Uniwersytetu Wrocławskiego. Prelegentka w swoim referacie skoncentrowała się na nowych zadaniach i kompetencjach w obszarze szeroko rozumianego pomagania, poddając pod rozwagę rolę doradców, coachów i „architektów życia” w procesie konstruowania życia i kariery jednostek. Jako czwarty wystąpił prof. UAP dr hab. Robert Bartel, który skupił się na odmiennej domenie poradnictwa, mianowicie na arteterapii. Omawiając przykładowe prace pacjentów z Pracowni Terapii przez Sztukę przy Wojewódzkim Szpitalu dla Nerwowo i Psychicznie Chorych w Gnieźnie, zobrazował funkcję portretu i autoportretu w arteterapii. W dalszej kolejności prof. UAM dr hab. Hanna Krauze-Sikorska podjęła tematykę dotyczącą funkcjonowania ucznia z trudnościami w uczeniu się w momencie transycji

² M. Piorunek, *Poradnictwo. Wokół kwestii rudymenarnych*, w: *Poradnictwo w kulturze indywidualizmu*, red. E. Zierkiewicz, V. Drabik-Podgórna, Wrocław 2010, s. 66.

ze szkoły podstawowej do gimnazjum i działań interwencyjnych świadczonych w tej sytuacji. Prof. UAM dr hab. Kinga Kuszak natomiast przybliżyła słuchaczom zagadnienie poradnictwa i wsparcia rodziców dzieci z utrudnieniami mowy. Z kolei prof. UAM dr hab. Małgorzata Cywińska przedmiotem swoich analiz uczyniła konflikty interpersonalne w życiu dzieci, w szczególności rolę nauczyciela w zakresie konstruktywnego wyprowadzania podopiecznych z sytuacji konfliktowych. Jako ostatnia głos zabrała dr Urszula Tokarska – reprezentantka Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie. Uczestniczka przedstawiła autorskie propozycje wybranych kierunków oraz obszarów zastosowań egzystencjalnie zorientowanych narracyjnych oddziaływań profilaktycznych oraz konkretnych rozwiązań metodologicznych w obszarze całowyciowego profesjonalnego wspierania człowieka.

Po przerwie prelegenci udali się na dalsze obrady, które przebiegały w ośmiu sesjach – czterech przedpołudniowych, prowadzonych równoległe, i czterech popołudniowych, także odbywających się jednocześnie. W ich trakcie wygłoszono siedemdziesiąt referatów.

W pierwszym panelu refleksję poznawczą budziły nowatorskie i alternatywne formy pomocy dzieciom, młodzieży i dorosłym, zwłaszcza coraz powszechniej praktykowane metody wsparcia, w których szczególny nacisk położony jest na wzmacnianie wszechstronnego rozwoju i poczucia odpowiedzialności za siebie, takie jak: coaching, tutoring oraz mentoring. Poruszono także problematykę poradnictwa psychologicznego on-line oraz poradnictwa wolontariackiego, wspierającego funkcjonowanie społeczno-zawodowe jednostki.

W drugim zespole prelegenci skoncentrowali się na problematyce szeroko pojętego poradnictwa kariery i wsparcia jednostki w drodze do i na rynek pracy. Poruszono zagadnienia aktywizacji zawodowej osób bezrobotnych, jednostek z niskimi kwalifikacjami, osób starszych, klientów pomocy społecznej, osób wkraczających w świat zawodowy lub powracających na rynek pracy. Przedmiotem analiz uczyniono dostępne formy wsparcia oraz bariery, zwłaszcza te instytucjonalne, utrudniające tym jednostkom funkcjonowanie w przestrzeni zawodowej. Uczestnicy konferencji przybliżyli także dotychczasowe rozwiązania systemowe w zakresie wsparcia tej grupy osób. Skupili się również na kwestii przydatności zawodowej i jej użyteczności w poradnictwie zawodowym, na doradztwie całowyciowym i poradnictwie zawodowym w ujęciu systemowym. Ponadto, uwydatnili znaczenie zwiększania świadomości własnego zdrowia w procesie przygotowania do aktywności zawodowej i własnego rozwoju.

Podczas trzeciej sesji prelegenci w swoich rozważaniach koncentrowali się na tradycyjnych i wirtualnych formach wsparcia osobom zmagającym się z problemami zdrowotnymi: jednostkom zarażonym wirusem HIV, kobietom cierpiącym na raka piersi oraz kobietom, które doświadczyły śmierci dziecka przed jego narodzeniem, a także na formach pomocy udzielanym bliskim osób z Zespołem Edwardsa. Zgłębiono także problematykę profesjonalnej komunikacji w opiece zdrowotnej oraz osobistej odpowiedzialności za własne zdrowie. Zaprezentowane w tym panelu referaty dotyczyły również funkcjonowania osób starszych, w szczególności form ich wspomagania oraz sytuacji, w których oni sami mogą stanowić naturalną grupę wsparcia.

W czwartym zespole uwagę mówców absorbowwały dyferencjacje problemów występujących u osób znajdujących się w trudnym położeniu życiowym: ofiar przemocy domowej, małych rodziców, osób zmagających się z kryzysami, jednostek nieprzystosowanych społecznie, doro-

ślach bez wykształcenia. Eksplorowano także zagadnienie tradycyjnych i nowatorskich metod i form pomocy oraz wsparcia, udzielanych tej grupie osób przez instytucje wpierające, świetlice socjoterapeutyczne, placówki oświatowe i opiekuńczo-wychowawcze oraz kuratelę sądową. Przedstawione zostały także egzemplifikacje dobrych praktyk w zakresie pomocy osobom zagrożonym marginalizacją i wykluczeniem społecznym.

W piątym panelu obrady oscylowały wokół pomocy w problemach indywidualnych dzieci i młodzieży wywołanych ograniczonym dostępem do edukacji, panicznym lękiem przed uczęszczaniem do szkoły, przyjmowaniem destrukcyjnych ról w klasie szkolnej, odrzuceniem ze strony rówieśników, niepowodzeniami dydaktycznymi, a także traumatycznym wydarzeniem, jakie stanowi rozwód w rodzinie. Prelegenci zwrócili także uwagę na istotną rolę poprawnych relacji między uczniami a wychowawcą oraz partnerstwa edukacyjnego, obejmującego współpracę wielu podmiotów, takich jak: szkoła, poradnia, rodzina, placówki opiekuńczo-wychowawcze czy organizacje pozarządowe.

Przedmiotem rozważań zainicjowanych w szóstej sesji tematycznej było poradnictwo edukacyjno-zawodowe. Uczestnicy skupili się na działaniach pomocowych w zakresie wyboru kierunków kształcenia przez młodzież licealną oraz przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu osób niepełnosprawnych. Podjęto również problematykę migracji zarobkowych, przedstawiając rolę poradnictwa transnarodowego i międzykulturowego w adaptacji obcokrajowców do nowych warunków życia w kraju przyjmującym oraz przy ponownym przystosowywaniu się do rynku pracy po długotrwałej nieobecności w rodzimym miejscu zamieszkania. Przybliżono także kwestie dotyczące potrzeb doradców zawodowych w kształtowaniu świadomości ekologicznej społeczeństwa. Ponadto, zaprezentowano specyfikę funkcjonowania uczniowskich firm w Niemczech, lokalnych telecentrów oraz szans i zagrożeń wynikających z rozmowy doradczej.

W siódmym zespole obradowano na temat poradnictwa, pomocy i wsparcia adresowanego do dzieci, młodzieży oraz rodziców. Prelegenci koncentrowali się na metodach i technikach pracy doradczej i terapeutycznej z dziećmi w wieku przedszkolnym, z dziećmi wykorzystywanymi seksualnie, pochodzącymi z ubogich rodzin i wychowującymi się w środowisku wiejskim oraz z młodymi ludźmi zagrożonymi niedostosowaniem społecznym. Przedstawiono także formy działań pomocowych udzielanych młodym matkom i ojcom oraz rodzicom dzieci z zaburzeniami ze spektrum autyzmu. Zanalizowano również specyfikę coachingu rodzicielskiego oraz możliwość zastosowania Podejścia Skoncentrowanego na Rodzinie w ramach pomocy psychopedagogicznej w przedszkolu. Przedmiotem prelekcji uczyniono ponadto problem wychowania zdrowotnego i higieny dzieci i młodzieży w świetle poradników z lat 1850-1970.

W ósmym panelu wyeksponowano działania poradnicze świadczone przez podmioty systemu pomocy społecznej, pieczy zastępczej, opieki oraz środowisko rodzinne. Uwaga prelegentów skupiła się na ukazaniu działań wspierających z punktu widzenia osoby przyjmującej pomoc, specyfice pracy asystenta rodziny, standaryzacji metodyki pracy socjalnej i superwizji oraz oddziaływań podejmowanych przez pracowników socjalnych wobec kobiet uzależnionych od alkoholu. Refleksje dotyczyły także funkcjonowania organizacji pozarządowych na rzecz młodzieży oraz działania służb społecznych wobec żebraków w Poznaniu w latach powojennych. Uczestnicy podejmowali również tematy związane z rodzicielstwem zastępczym, opieką nad

dziećmi z deficytami rozwojowymi i zdrowotnymi, z Dorosłymi Dziećmi Alkoholików i efektywnością świadczonej im pomocy oraz ze wsparciem społecznym, którego doświadczają adoleścenci od swoich rodziców w rodzinach pełnych i niepełnych na skutek rozvodu.

Dopełnieniem wygłoszonych referatów była żywa dyskusja nad zaakcentowanymi treściami, w której głos zabrało wielu prelegentów i którą kontynuowano także w kuluarach. Na podkreślenie zasługuje także fakt, że podsumowania zagadnień dokonali również przedstawiciele praktyki edukacyjnej, co stało się cennym uzupełnieniem poruszanych kwestii i stanowiło asumpt do dalszych pytań i przemyśleń.

Konkludując, zorganizowana przez Zakład Poradnictwa Społecznego WSE UAM konferencja stanowiła sposobność do wieloaspektowego namysłu nad obszarami poradnictwa i wsparcia społecznego, nie tylko tymi współczesnymi, ale również tymi sprzed kilkudziesięciu lat, czego egzemplifikacją mogą być zaprezentowane referaty o charakterze retrospektywnym. W trakcie kilkugodzinnych obrad uczestnicy spotkania poszukiwali odpowiedzi na wiele pytań dotyczących procesu pomagania, diagnozowali rzeczywistość społeczną, prezentując teoretyczne aspekty omawianych zagadnień, wyniki empirycznych dociekań, a także formułując szereg dyrektyw i rekomendacji adresowanych do osób zajmujących się profesjonalnym i nieprofesjonalnym wspieraniem drugiego człowieka w radzeniu sobie ze zróżnicowanymi sytuacjami biograficznymi. Interdyscyplinarność obrad i bogactwo wygłoszonych prelekcji potwierdziły złożoność i wagę dyskursu naukowego, którego przedmiotem jest społeczny fenomen poradnictwa, jego tradycyjne i alternatywne metody oraz formy świadczenia pomocy. Trzecia z cyklu konferencji dotyczących pomocy, wsparcia społecznego i poradnictwa z pewnością nie zamyka tej dyskusji, pozostawiając szereg zagadnień otwartych, co stanowi zaczyn dla dalszych przedsięwzięć konferencyjnych.